

УДК 657.471.1.011.26

О.І.МАЛКОВА

Східноукраїнський національний університет ім. В.Даля, м.Луганськ

ОСОБЛИВОСТІ КОДУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ПРЯМІ ВИТРАТИ НА ВИРОБНИЦТВО В СИСТЕМІ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Розглядаються теоретичні та практичні аспекти кодування інформації на ділянці з управлінського обліку прямих витрат на виробництво в умовах автоматизованої обробки даних.

Сьогодні доцільність впровадження системи управлінського обліку для задоволення інформаційних потреб управління підприємством вже не викликає сумніву. Підтвердженням цьому є велика кількість не тільки теоретичних, але й практичних розробок за даним напрямком. Не дивлячись на це, питання інформаційного забезпечення управлінського обліку за умов автоматизації його процедур висвітлені не достатньо повно. Останні фундаментальні дослідження проводилися ще у 1998 р. В.П.Завгороднім [1] і стосувалися бухгалтерського обліку в цілому. Визначальна роль в системі інформаційного забезпечення належить кодуванню, завдяки якому забезпечується повна й однозначна характеристика будь-якого об'єкта обліку й можливість його ідентифікації в автоматизованій обліковій системі (АОС).

Тому метою даної роботи є розглядання теоретичних та розробка практичних аспектів кодування інформації про прямі витрати на виробництво, як одного з найважливіших об'єктів системи управлінського обліку.

Інформація про прямі виробничі витрати для проведення надалі над нею операцій машинної обробки повинна бути представлена певним чином, тобто мати умовну позначку – код. Умовно всю сукупність кодів, що застосовуються при організації автоматизованого обліку прямих витрат на виробництво, поділяють на дві групи: машинні й економічні (таблиця).

За допомогою економічних кодів відображається інформація техніко-економічного характеру. Такі коди знаходять своє відбиття в обліковій документації й носять уніфікований характер. Машинні коди використовуються виключно для встановлення команд ЕОМ й являють собою алгоритм рішення окремих облікових завдань (збір інформації в потрібному користувачеві розрізі). Вони представлені в пам'яті комп'ютера й не відображаються в облікових документах, а результати угруповання інформації за певними кодами представлені у вигляді звітних показників і зафіксовані у внутрішній управлінській звітності. До таких кодів можна віднести, зокрема, код виробничих витрат і код

Система кодових позначень з обліку прямих витрат на виробництво

Види кодів		Об'єкти для кодування	Тип нормативно-довідкової інформації (НДІ)	Приналежність коду	Спосіб кодування інформації
Економічні	Порядкові	1. Номер документа	—	Загальні	Ідентифікований
		2. Дата складання документа	—		
		3. Дата оприбуткування виробничих запасів на підприємство	—		
		4. Номер за списком працівників підприємства	Довідник облікового складу підприємства		
	Серійні	1. Номенклатура готової продукції	Довідник виробів, що випускають	Загальні	Послідовний ієрархічний
		2. Види облікових документів	Класифікатор документів з обліку витрат на виробництво	Специфічні	
		3. Одиниці виміру	Довідник одиниць виміру, Довідник матеріалів	Загальні	
		4. Код операції – номер етапу технологічного циклу	Довідник операцій	Специфічні	
		5. Код елемента витрат, статті калькуляції	Класифікатор економічних елементів; статей затрат		
		6. Матеріали	Довідник матеріалів, що комплектуючих виробів (напівфабрикатів)		
		7. Причини відхилень від норм	Класифікатор причин відхилень від норм		
	Позиційні	1. Облікові номенклатури з обліку затрат на виробництво	Класифікатори: типів професій, спеціальностей, розрядів робітників, форм і видів оплати праці, характеристик затрат. Довідник операцій; норм витрат виробничих запасів і нормо-годин на обробку	Специфічні	Паралельний фасетний
		2. Номер структурного підрозділу підприємства	Довідник цехів і відділів	Загальні	
Машинні	1. Код виробничих витрат	—	Специфічні	—	
	2. Код аналітичного рахунку	—			

аналітичного рахунку. Інформація, що утримується в кожному окремо виділеному елементі усередині даних кодів, являє собою критерії вибору машиною інформації і являє собою так звані ключові позиції (поля) відбору й угруповання інформації. Машинні коди розробляються професійними програмістами за допомогою однієї з мов програмування. Тому, наше завдання зводиться до створення й обґрунтування використання різних видів економічних кодів.

Процедура позначення множини вихідної інформації набором знаків, прийнятих для позначення коду називається кодуванням. Кожний код має основу (число символів в алфавіті), постійну або змінну довжину (число використовуваних розрядів) і свою структуру. У різних облікових системах вихідна множина об'єктів може бути представлена різними способами й методами. Таким чином, проявляється різна система кодування інформації, що характеризується ємністю (числом кодів, що розрізняються між собою); застосуванням алфавітом (системою знаків, що використовуються для визначення коду) і правилами утворення кодів.

Економічні коди, що застосовуються при організації облікового процесу, мають різне призначення, цільову спрямованість і структуру, що знаходить висвітлення в принципах їхньої побудови.

Всю сукупність кодових позначень поділяють залежно від масштабності їхнього застосування. Згідно даної ознаки виділяють загальні й специфічні коди. Загальні кодові позначення використовуються для позначення множини елементів, що є єдиними для різних об'єктів у межах усього підприємства. До таких кодів відносяться, як правило, всі порядкові коди, частина серійних і позиційних кодів (табл. 1). Їхньої відмінною рисою є масовий характер використання на різних ділянках обліку, що виключає необхідність дублювання однакової (однотипної) інформації. Використання загальних кодів значно спрощує процедуру документування.

Враховуються особливості кожного окремого об'єкта і специфічні кодові позначення мають замкнутий характер використання. До цієї групи кодів включаються коди первинних і звітних документів, облікових номенклатур з обліку витрат на виробництво, виробничих витрат. Специфічні коди часто використовують при формуванні серійних і позиційних кодів (таблиця).

Більш детальне вивчення системи кодування дозволяє виділити поряд із загальними й специфічними кодами інші їхні різновиди. Принцип побудови коду й значимість кожної позиції всередині нього відбивається шляхом виділення наступних видів кодів: порядкових, серійних і позиційних. Порядкові коди використовуються для позна-

чення позицій номенклатури, які відповідають їхнім порядковим номерам після розташування їх у певній послідовності. Розглядаючи організацію обліку прямих витрат на виробництво, відобразимо за допомогою даного виду коду такі реквізити (елементи): порядковий номер документа; дата складання документа; дата оприбуткування виробничих запасів на підприємство; номер за списком працівників підприємства (таблиця). Порядок формування цих кодів складається в послідовному присвоєнні кожному наступному реквізиту (елементу) номера рівного $(n+1)$. Обмеження за обсягом використовуваних значень коду визначається особливостями самого елемента (реквізиту), що підлягає кодуванню.

Застосування серійних кодів припускає попереднє угруповання номенклатури й присвоєння кожній з груп з урахуванням резерву серії порядкових номерів. За їх допомогою в АОС відображається наступна інформація: номенклатура готової продукції; типи облікових документів; номери технологічних операцій; елементи витрат та інша інформація.

Різне сполучення порядкових і серійних кодів з одночасним присвоєнням кожної окремої позиції в коді свого статусу дозволяє сформувати систему позиційних кодів. Для створення позиційного коду необхідно попередньо провести класифікацію об'єкта по ряду ознак, а потім для кожного з них відвести певну кількість розрядів у шифрі коду. За допомогою позиційного коду позначаються кілька елементів: шифри цехів і відділів, професій робітників (таблиця). Відмінною рисою даних кодів є те, що кожний елемент коду займає певне місце в структурі коду й відповідно до нього однозначно розпізнається машиною при автоматизованій обробці. Позиційні коди утворюються шляхом паралельного фасетного кодування. Фасетний метод припускає попередню класифікацію множини по ряду незалежних ознак. Кожна виділена ознака відповідає фасету – переліку закодованих даних і йому приділяється певний розряд або група розрядів кодової комбінації. Для формування серійних кодів використовується послідовне кодування по ієрархічній системі класифікації. Дана система класифікації передбачає поступовий поділ об'єкта на складові елементи (ієрархічні віти). Кожному елементу в межах виділеного рівня класифікації привласнюється порядковий код. Повне кодове позначення визначається як сума кодів складових елементів, що перебувають на різних віях ієрархії. Яскравим прикладом використання такого виду кодування може бути кодування операцій (етапів технологічного циклу).

На підставі теоретичних положень нами розроблена система кодових позначень з управлінського обліку прямих витрат на виробни-

цтво, яка дозволяє структурувати види кодів через конкретні об'єкти з наступною типізацією нормативно-довідкової інформації. Це дозволяє скоротити час на підготовку звітних документів і підвищити точність представлених у них даних. Подальші дослідження повинні вестись у напрямку розробки нормативно-довідкової інформації (НДІ) і стандартизованої облікової мови, які є похідними елементами від системи кодування.

1.Завгородний В.П. Автоматизация бухгалтерского учета, контроля, анализа и аудита. – К.: А.С.К., 1998. – 768 с.

Отримано 10.04.2007

УДК 338.45 : 69 : 330.142.2 : 330.32

К.А.МАМОНОВ, канд. екон. наук

Харківська національна академія міського господарства

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ ЕКОНОМЕТРИЧНОГО АНАЛІЗУ В УПРАВЛІННІ РОЗВИТКОМ ПІДПРИЄМНИЦЬКИХ СТРУКТУР

Розглядається використання методів економетричного аналізу для побудови моделей управління підприємством в умовах трансформаційних процесів України. Запропоновано методику побудови економетричних моделей і їх використання на вітчизняних підприємствах. Виявлено особливості впливу економічних факторів на формування капіталу підприємства.

Сучасна економічна політика України спрямована на інтеграцію з розвинутими європейськими державами. За роки незалежності більшість підприємств намагається адаптуватися до сучасних економічних умов. Проте відсутність практичного досвіду управління, обґрунтованого використання математичного апарату призвело до того, що більшість вітчизняних підприємств втратили свої позиції на ринку і продовжують занепадати. За таких умов одним із напрямків їх розвитку є використання методів економетричного аналізу для обґрунтування економічних зв'язків, побудови механізмів управління і прогнозування діяльності підприємств.

Кількісно міра впливу факторів може бути визначена на підставі кореляційно-регресійного аналізу взаємозв'язків напрямків розміщення капіталу з величиною нового капіталу. Область застосування такого підходу широко висвітлюється у наукових працях [1-10].

На підприємствах будівельної галузі м.Харкова проведено дослідження економетричних зв'язків і побудована модель між новим капіталом у порівнянних цінах (*Кпор*) і обсягом реалізації продукції (*Орбаз*), середньообліковою чисельністю працівників (*Ч*), співвід-